

**„IZAZIVAM TE KNJIGOM!” – PRODUKTIVNO-PERFORMATIVNA
DIDAKTIKA I POZORIŠNA PEDAGOGIJA U UNIVERZITETSKOJ
NASTAVI NEMAČKE KNJIŽEVNOSTI**

Marina Petrović Jilih: *Čudesna putovanja ka pupku sveta: produktivno-performativna didaktika književnosti (nemačkog kao stranog jezika*. Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet, 2023, 196 str.

Jelena Gojić: *Postajanje nastavnikom kroz teoriju i praksu pozorišne pedagogije/ Lehrer werden durch Theorie und Praxis der Theaterpädagogik*. Kragujevac: Studentski kulturni centar, 2024, 431 str.

Tradicionalna nastava ima svoje vrednosti i prednosti. Ima i mane i nedostatke, stoga je meta učestale kritike, budući da nastava mora da ide u korak s vremenom i s novim potrebama društva i pojedinca. Međutim, u skladu s uvreženim shvatanjem da postoji samo jedna tradicija – ona koja je najrasprostranjenija – često se gube iz vida manje poznate, alternativne tradicije koje i te kako prate savremene tendencije u obrazovanju.

Nemačka književnost je neodvojivi deo germanistike od samih početaka i proučava se na univerzitetima kao ključni deo kulture u kojem se povezuju jezik, umetnost i društvo. Pokušaji da se književnost isključi iz nastave nemačkog jezika kao stranog pokazali su se kao neuspešni, te se poslednjih godina književni tekstovi vraćaju u škole, mada polako i oprezno, uz podozrivost i stalno naglašavanje zahteva da književnost mora da se prilagodi novim tendencijama u struci i nauci, kao i interesovanjima i predznanjima polaznika. Budući da je savremena nastava usmerena na učenike i studente, literarni tekstovi treba da budu pristupačni recipijentima i odgovaraju njihovim potrebama. Izazov se, pre svega, ogleda u činjenici da je jezička barijera često nepremostiva, a stranost tekstova i na sadržinskom nivou toliko izražena da se stvara otpor prema najvećim dostignućima umetnosti reči na nemačkom jeziku.

Ne čudi stoga što se poslednjih decenija mnogo govori o inovativnim konceptima u nastavi nemačke književnosti kao strane, kojima bi trebalo da se

prevaziđu jezičke i sadržinske prepreke i omogući povezivanje mladih ljudi sa književnim tekstovima. Posebna pažnja posvećuje se performativnoj didaktici i pozorišnoj pedagogiji kao „novom” konceptu nastave (nemačkog kao) stranog jezika. Gubi se iz vida činjenica da je pozorišna pedagogija u okviru nastave stranih jezika u Nemačkoj postojala još u doba humanizma i baroka, da se primenjivala u svrhu ovladavanja klasičnim jezicima (pre svega latinskog) i veštinom javnog nastupa. Nemački klasični pisac i filozof Fridrih Šiler (Friedrich Schiller, 1759–1805) je u svojim teoretskim spisima kritikovao društvene tendencije svog vremena zato što dovode do raspolučivanja ličnosti i gubitka njenog totaliteta, dok je Geteov Vilhelm Majster ispunjenje tražio i nalazio u pozorištu, kako bi pobjegao od učmalosti trgovačkog života. Razvijanje mašte i emocija bilo je moguće samo u svetu iluzija na daskama koje život znače. Glumac stvara svet po svojoj meri – može da bude ko želi i da pobjegne od stvarnosti koja mu ne prija. Samo istinski umetnici pri tome upoznaju sebe kako bi osvestili domete svojih sposobnosti mimikrije – koliko, šta i kako mogu da zaista dožive, prenesu i iznesu pred publiku, a šta ostaje van dometa njihove ličnosti i njihovih sposobnosti. Upravo se na taj potencijal pozorišta nadovezuje i pedagogija.

Bavljene pozorištem na Katedri za nemački jezik i književnost na Filološko-umetničkom fakultetu (FILUM) u Kragujevcu naslanja se na pomenute tradicije – primenu pozorišta kao obrazovno-vaspitnog sredstva koje mladim ljudima omogućava da na zabavan način steknu znanja iz nemačkog jezika, književnosti i kulture, da razvijaju jezičke i opšte kompetencije, da neguju sve aspekte ličnosti (kogniciju, emocije, psihomotoriku), različite tipove inteligencije (socijalnu, emocionalnu i dr.), veštinu interakcije, kreativnost i inovativnost. Ključne akterke ovih aktivnosti su i autorke monografija u kojima objedinjuju svoja teoretska znanja i iskustva iz prakse, prof. dr Marina Petrović Jilih i njena asistentkinja msr Jelena Gojić.

Monografija *Čudesna putovanja ka pupku sveta: produktivno-performativna didaktika književnosti (nemačkog kao) stranog jezika* dr Marine Petrović Jilih, autorke koja se profilisala kao istaknuti stručnjak u domenu didaktike nemačke književnosti kao strane na našim prostorima, pokazuje da nastava književnosti može da bude zanimljiva, uzbudljiva i kreativna, da u isto vreme upoznaje studente i učenike s nemačkom književnošću, jezikom i kulturom, ali i bogati njihovu ličnost. Kao što sâm naslov najavljuje, ova didaktika je usmerena na produktivne i performativne aktivnosti mladih ljudi i pruža im priliku da otključaju novi svet – upoznaju stranu kulturu i drugim očima sagledaju sopstvenu.

Monografija sadrži 196 strana i podeljena je u sledeće segmente: uvod, glavni deo (devet poglavlja), završna razmišljanja, literatura, sadržaj i beleška o autorki. U uvodu nas dr Petrović Jilih upoznaje s okolnostima nastanka knjige, sa svojom željom da obogati i inovira nastavu književnosti u svom gradu i našoj zemlji, što je motiviše da podeli svoja iskustva i pruži značajan doprinos u oblasti obrazovanja. koji je grad Kragujevac i prepoznao i dodelio joj Đurđevdansku nagradu.

Devet poglavlja glavnog dela mogu se grupisati u dva segmenta: teoretski i praktični. U prvom se predočava razvojni put nemačke didaktike književnosti, zatim se navode relevantne književne teorije, polazeći od tradicionalne hermeneutike, preko estetike recepcije koja je dala snažan podsticaj razvoju književne didaktike, do savremenih tendencija i strujanja kao što su poststrukturalizam, empirijska nauka o književnosti, interkulturalna germanistika i interkulturalna književnost. Razjasnivši svoje viđenje književnosti, njenih odlika i funkcija, autorka izvodi definiciju didaktike književnosti. Nakon predstavljanja novih perspektiva u nastavi nemačkog kao stranog jezika (književnost, lingvokulturologija i transkultura, višejezičnost književnih tekstova, rodne i kvir studije, diskurzivnost i performativnost), autorka upoznaje čitaoce s produktivnim metodama u nastavi stranog jezika. Osnovu njenog rada predstavlja koncept nastave orijentisane na književne kompetencije, uz primenu modela slovenačke didaktičarke književnosti dr Neve Šlibar, polazeći od sučeljavanja čitalaca s različitim vrstama stranosti književnog teksta u nastavi (sistemska, funkcionalna, strukturalna, interkulturalna, receptivna, diskurzivna).

U najznačajnijem, praktičnom segmentu monografije, dr Marina Petrović Jilih iznosi primere didaktizacije književnih tekstova iz nastavne prakse. Reč je o obradama koje je autorka sama primenila u nastavi nemačke književnosti na Filološko-umetničkom fakultetu ili su to didaktizacije nastale pod njenim mentorstvom. Podelivši ovaj deo knjige prema žanrovima, opisala je uspešne primere implementacije nemačke lirike, drame, stripa i epike u nastavu nemačkog jezika i književnosti na sva tri nivoa obrazovanja (osnovna i srednja škola, kao i univerzitet). Osim prikaza različitih obrada književnih dela, u monografiju su uključena i mišljenja studentkinja, kao i implikacije za dalji rad s književnim tekstovima.

U završnim razmišljanjima „ili o snazi reči da menjaju stvari“ autorka rezimira dosadašnja dostignuća u domenu didaktike nemačke književnosti kao strane, pre svega na Filološko-umetničkom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, ukazujući na mogućnosti u razvoju ove još mlade oblasti, koja se i na nemačkom i na srpskom jezičkom području nalazi na samim počecima. Ističući da reči imaju moć da menjaju stvari, autorka podstiče čitateljke i čitaoce da se ohrabre i

implementiraju književnost u nastavu kako bi napravili razliku u načinu razmišljanja i pogledu na svet kod mladih ljudi koje poučavaju.

Da je njen poziv ozbiljno shvaćen i prihvaćen, pokazuje vredna studija njene mlade koleginice, doktorantkinje i pozorišne pedagoškinje Jelene Gojić. Monografija *Postajanje nastavnikom kroz teoriju i praksu pozorišne pedagogije* pruža uvide u teoriju i istoriju bavljenja pedagoškim pozorištem na nemačkom govornom području, odakle je koncept preuzet i uveden na proučavanje germanistike na rumunskom i srpskom govornom području u okviru različitih vidova međunarodne saradnje tokom niza godina. U tom pogledu u Srbiji svakako prednjači Katedra za nemački jezik i književnost na FILUM-u, gde je teatar i ljubav i posao i misija. Od amaterskog do pedagoškog pozorišta put je Jelenu Gojić vodio kroz različite oblike rada – od radioničarskog i projektnog, preko nastavnog do naučnog, te je svoja teoretska znanja i praktična iskustva podelila s čitaocima u ovoj značajnoj knjizi.

Monografija je dvojezična (srpski i nemački deo u prevodu Kristine Ivanović, Jovane Belić i Danka Savića), te obuhvata 431 stranu. Sastoji se iz dva dela – teoretskog i praktičnog. Knjigu otvaraju zahvalnica, opis nastanka knjige i predgovor, dok su na kraju obiman i sveobuhvatan spisak literature, komentari o knjizi i biografija autorke. Na osnovu toga čitaoci mogu da steknu uvid u značaj odabrane teme za koleginicu Jelenu Gojić, koja pozorišnu pedagogiju već godinama živi srcem i dušom. Osim toga, ovom temom se pozabavila i kao nastavnica i naučnica, o čemu svedoče središnji delovi monografije.

U teoretskom delu predstavljena je pozorišna pedagogija na razmeđu pozorišta i pedagogije, kao i njeno mesto i značaj u okviru nastavničkog zanimanja, zatim je obrazložen model SAFARI koji se već godinama implementira u Nemačkoj, Rumuniji i Srbiji, pre svega na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu. U sledećem, praktičnom delu, opisani su nastanak, aktivnosti i značaj Akademskog pozorišta studenata germanistike (APSG) na pomenutom fakultetu u Kragujevcu, zatim i projekat *Pred vratima*, koji je autorka sproveda sa studentkinjama i studentima Katedre za nemački jezik i književnost. Nakon opisa projekta, priložena je interpretacija rezultata istraživanja zasnovanog na problemski orijentisanim intervjuima i posmatranju voditeljke radionice, s težištem na uspostavljanju veze između pozorišne pedagogije i nastavničke profesije. Istraživanje je pokazalo u kojoj meri je za učesnike projekta ovo iskustvo bilo značajno na profesionalnom i ličnom planu, budući da im je pružilo priliku da razvijaju stručne i profesionalne kompetencije, kao i da stiču spoznaje o sebi i drugima u sigurnom i prijatnom okruženju. Time su postavke iz teorijskog dela i pretpostavke pre početka implementacije pozorišne pedagogije u nastavu

potvrđene u praksi. Na taj način je pokazan put svim budućim nastavnicima filološkog usmerenja koji su spremni da uplove u vode pozorišne pedagogije.

Uravnotežen spoj teorije i prakse, zasnovan na višegodišnjem proučavanju i primenjivanju stečenih znanja čini monografije prof. dr Marine Petrović Jilih i mrs Jelene Gojić vrednim štivom za svakog filologa koji se bavi nastavom. Ove monografije otvaraju vidike i daju neophodnu teorijsku i praktičnu podršku u bavljenju produktivno-performativnom didaktikom i pozorišnom pedagogijom u nastavi (stranih) jezika i književnosti. U okviru takvih nastavnih koncepata se pred mlade ljude postavlja izazov da iskorače iz sigurnog i poznatog i zapute se na „čudesna putovanja” u procesu profesionalnog i ličnog razvoja. Nastava književnosti kojoj se pristupa na kreativan i inovativan način prevazilazi granice krutog tradicionalnog obrazovanja, obogaćujući ga, istupajući u nepoznato, omogućavajući na taj način sticanje i razvoj raznolikih znanja, kompetencija, kao i negovanje celokupne ličnosti mladih ljudi, što doprinos ovakvih monografija čini neprocenjivim za stvaranje novih tradicija.

Nikolina N. Zobenica

Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu

nikolina@ff.uns.ac.rs

<http://orcid.org/0000-0001-5510-0701>

Primljeno: 1. 5. 2024.

Prihvaćeno: 8. 5. 2024.